

Kangasniemen kunnan lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi oppivelvollisuuslain sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Kangasniemen kunta kiittää mahdollisuudesta lausua oppivelvollisuuslain sekä tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta (TUVA) koskevan lainsäädännön muutoksista. Kangasniemi järjestää perusopetusta sekä ylläpitää yhtä pientä lukiota. Kunnalla ei ole ammatillisen koulutuksen eikä TUVA-koulutuksen järjestämislupaa. Lausunnossa painotetaan erityisesti asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuuseen, opiskelupaikan osoittamiseen sekä pienen lukion toimintaedellytyksiin kohdistuvia vaikutuksia.

Yleiskannanotto

Kangasniemen kunta pitää esityksen tavoitteita – sääntelyn selkeyttämistä, oppivelvollisten sivistyksellisten oikeuksien turvaamista sekä siirtymien sujuvoittamista perusopetuksesta toiselle asteelle – lähtökohtaisesti kannatettavina. Kunta pitää tärkeänä, että muutokset eivät lisää kohtuuttomasti asuinkuntien hallinnollista työtä, että nuorten yhdenvertaiset mahdollisuudet toteutuvat myös harvaan asutuilla alueilla ja että pienten lukioiden toimintakyky huomioidaan opiskelijavalintoja ja kulkemista koskevassa kokonaisuudessa.

Keskeiset huomiot esityksestä Kangasniemen kunnan näkökulmasta

1) Oppivelvollisuuden suorittaminen nuorten työpajatoiminnassa

Kunta kannattaa sitä, että nuorten työpajatoiminnan rooli oppivelvollisten nivelvaiheen tukena selkeytetään lainsäädännössä. Mahdollisuus ohjata vailla opiskelupaikkaa oleva nuori työpajatoimintaan kahden kuukauden ajaksi voi tukea kiinnittymistä arkeen ja palveluihin sekä ehkäistä syrjäytymistä erityisesti tilanteissa, joissa opiskelupaikka ei heti löydy tai nuoren tuen tarve on suuri.

- Kunta korostaa, että työpajajakson on oltava selkeästi väliaikainen ja sen aikana on aktiivisesti edistettävä opiskelupaikan löytymistä tai osoittamista oppivelvollisuuslain määräajassa.
- Asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuu säilyy, mikä on perusteltua, mutta käytännössä tämä edellyttää riittäviä resursseja nuorten palveluohjaukseen sekä toimivia tiedonsiirtokäytäntöjä perusopetuksen, toisen asteen koulutuksen järjestäjien, työpajan ja hyvinvointialueen palveluiden välillä.
- Kunta pitää ongelmallisena sitä, että työpajalla oppivelvollisuutta suorittavalla ei esityksen mukaan olisi opintososiaalisia etuuksia (esim. maksuton aterialue ja opiskeluhuollon palvelut). Kunta esittää selvitetäväksi, miten vähintään välttämättömät hyvinvointi- ja tukipalvelut voidaan turvata myös työpajajakson aikana, jotta nuorten yhdenvertaisuus ei heikkene.
- Lisäksi kunta pitää tärkeänä, että työpajatoiminnan mahdollisesti kasvava rooli huomioidaan valtionavustusten mitoituksessa ja hakukäytännöissä, jotta kunnille ei synny uutta rahoitusvajetta.

2) Majoitus- ja matkakorvaukset (monialaisen oppilaitoksen käsitteestä luopuminen)

Kunta pitää perusteltuna, että majoituskorvauksen edellytyksiä selkeytetään ja monialaisen ammatillisen oppilaitoksen tulkinnanvaraisuudesta luovutaan. Selkeämpi kriteeri (lähin oppilaitos, jossa järjestetään opiskelijan valitsemaan tutkintoon johtavaa koulutusta) parantaa ennakoitavuutta ja yhdenvertaisuutta sekä vähentää valitus- ja tulkintatilanteita.

- Harvaan asutuilla alueilla todellinen saavutettavuus määräytyy usein joukkoliikenteen yhteyksien mukaan. Kunta esittää arvioitavaksi, riittääkö esitetty ”nopein matkustustapa” -kriteeri turvaamaan tosiasiallisen yhdenvertaisuuden tilanteissa, joissa julkinen liikenne on vähäistä, vuorovälit pitkiä ja vaihtoyhteydet heikkoja.
- Kunta pitää hyvänä, että myös TUVA/TELMA-opiskelijoiden majoituskorvauksen edellytyksiin lisätään vastaava matka-aikakriteeri. Vaikka Kangasniemellä ei ole TUVA-järjestämistä, osa nuorista hakeutuu valmentavaan koulutukseen muualle, jolloin opiskelun kustannukset voivat nousta merkittävästi.

3) Oppivelvollisten ensisijaisuus opiskelijavalinnoissa (lukio, ammatillinen ja TUVA)

Kunta pitää oppivelvollisten ensisijaisuuden kirjaamista lukiolakiin, ammatilliseen koulutukseen ja TUVA-lakiin lähtökohtaisesti kannatettavana, koska tavoitteena on turvata jokaiselle oppivelvolliselle koulutuspaikka ja ehkäistä tilanteita, joissa nuori jää ilman opiskelupaikkaa muiden hakijaryhmien vuoksi.

- Pienen lukion näkökulmasta on tärkeää, että säännös ei johda tilanteisiin, joissa aikuisten tai muiden ei-oppivelvollisten opiskelijoiden mahdollisuudet suorittaa yksittäisiä opintoja tai täydentää opintojaan kaventuvat kohtuuttomasti, mikäli tämä on paikallisesti ollut osa lukion elinvoimaa ja kurssitarjonnan turvaamista.
- Kunta pitää tärkeänä, että ohjeistus (sekä yhteishaku että jatkuva haku) täsmennetään valtakunnallisesti ja yhdenmukaisesti, jotta koulutuksen järjestäjien käytännöt eivät eriydy ja jotta hakijoiden oikeusturva toteutuu.
- Lisäksi on varmistettava, että ensisijaisuussäätely toimii yhteen muiden valintaperusteiden (esim. aiempi opintomenestys ja hakutoiveet) kanssa ilman, että syntyy uusia tulkinnanvaraisuuksia.

4) TUVA-koulutuksen muodostuminen, yksilölliset valinnat ja järjestyssäännöt

Kunta pitää hyvänä, että TUVA-koulutuksen pakolliset ja valinnaiset osat sekä opiskelijan tosiasiallinen mahdollisuus suorittaa perusteiden mukaisia osia selkeytetään lainsäädännössä. Tämä tukee koulutuksen yhdenmukaisuutta ja opiskelijoiden oikeuksia riippumatta järjestäjästä.

- Koska Kangasniemellä ei järjestetä TUVA-koulutusta, yhteistyövelvoitteiden ja käytäntöjen toimivuus korostuu: valmentavassa koulutuksessa olevan nuoren mahdollisuudet tutustua lukiokoulutukseen ja suorittaa lukio-opintoja edellyttävät selkeitä yhteistyörakenteita myös pienten lukioiden kanssa. Kunta pitää tärkeänä, että yhteistyöstä ei synny pienille lukiolle kohtuutonta hallinnollista tai opetuksellista lisäkuormaa ilman resurssien kohdentamista.

- Järjestyssääntöjä koskevan soveltamisen laajentamista TUVAan voidaan pitää kannatettavana oppimisympäristön turvallisuuden ja opiskelurauhan näkökulmasta.

5) Vaikutukset asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuuseen sekä opiskelupaikan osoittamiseen

Kangasniemen kunnan kannalta keskeisin vaikutus kohdistuu asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuuseen sekä velvollisuuteen osoittaa opiskelupaikka, kun nuori jää ilman opiskelupaikkaa tai keskeyttää opintonsa. Kunta korostaa, että tehtävän onnistunut hoitaminen edellyttää ajantasaista tietoa nuoren tilanteesta, nopeita yhteistyökanavia koulutuksen järjestäjien kanssa sekä mahdollisuutta ohjata nuori myös muihin tarkoituksenmukaisiin palveluihin.

- Kunta esittää, että valtakunnallisesti varmistetaan selkeät toimintamallit ja aikataulut asuinkunnan, perusopetuksen järjestäjän, toisen asteen järjestäjien ja työpajatoiminnan väliseen tiedonvaihtoon (mukaan lukien salassapitosäännökset huomioiva käytännön ohjeistus).
- Kunta pitää tärkeänä, että kunnille kohdennetaan riittävät resurssit (henkilöstö ja osaaminen) ohjaus- ja valvontatehtävän hoitamiseen erityisesti tilanteissa, joissa nuorten palvelutarve on monialainen.
- Kunta painottaa, että opiskelupaikan osoittamisen velvoitteen tulee olla aidosti toteutettavissa myös alueilla, joissa lähialueen koulutustarjonta on rajallinen. Tarvittaessa on arvioitava alueellisia yhteistyöratkaisuja ja kuljetus-/asumisen tukijärjestelmiä kokonaisuutena.

Yhteenveto

Kangasniemen kunta kannattaa esityksen keskeisiä tavoitteita ja pitää sääntelyn selkeyttämistä tarpeellisena. Kunta painottaa kuitenkin, että (1) työpajajakson aikaiset tuen ja hyvinvoinnin perusedellytykset tulee varmistaa, (2) pitkien ja tosiasiallisesti hankalien koulumatkojen tilanteet tulee huomioida yhdenvertaisesti myös joukkoliikenteen näkökulmasta sekä (3) asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuuseen liittyvät käytännöt, tiedonsiirto ja resursointi tulee varmistaa, jotta sääntely toimii arjessa ja nuorten oikeudet toteutuvat yhdenvertaisesti.